

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาจากผลงานวิจัย
และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบนพื้นที่สูง

Intellectual Property Management on the research and
community local wisdom of Highland Communities

แผนงานการบริหารจัดการองค์ความรู้ นวัตกรรม
และทรัพย์สินทางปัญญาจากงานวิจัย

คณะทำงาน

สังกัด

สายทอง อินชัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

หัตทยา พัฒนะพงศ์พันธุ์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

กันยายน 2562

รายงานฉบับสมบูรณ์

(Final Report)

การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาจากผลงานวิจัย

และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบนพื้นที่สูง

Intellectual Property Management on the research and
community local wisdom of Highland Communities

แผนงานการบริหารจัดการองค์ความรู้ นวัตกรรม

และทรัพย์สินทางปัญญาจากงานวิจัย

คณะทำงาน

สังกัด

สายทอง อินชัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

หัตยา พัฒนะพงศ์พันธุ์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

กันยายน 2562

กิตติกรรมประกาศ

งานทรัพยากรเส้นทางปัญญา ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ได้ให้งบประมาณปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ในการบริหารจัดการทรัพยากรเส้นทางปัญญาทั้งที่เป็นผลผลิตจากงานวิจัยและที่เป็นของชุมชน และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลในการดำเนินงานในครั้งนี้

ขอขอบคุณหัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงพระบาทห้วยต้ม ฟาร์มปศุสัตว์มูลนิธิโครงการหลวง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย สถานีวิจัยโครงการหลวงแม่ล่อต ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืนขั้นต้นน้อย โครงการพัฒนาพื้นที่สูงตามแบบโครงการหลวงห้วยเป้า โครงการพัฒนาพื้นที่สูงตามแบบโครงการหลวงป่าแป๋ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินงานจนสำเร็จได้

งานทรัพยากรเส้นทางปัญญา

กันยายน 2562

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญเรื่อง	ค
สารบัญภาพ	ง
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	1
1.3 ผลงานที่เป็นรูปธรรมที่คาดว่าจะได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้น และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ	1
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ความเป็นมาของระบบทรัพย์สินทางปัญญา	2
2.2 ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา	3
2.3 แนวคิดการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา	3
2.4 ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา	4
2.5 แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา	16
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	18
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	
4.1 การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากผลผลิตงานวิจัย	19
4.1.1 ศึกษา รวบรวม สังเคราะห์ผลผลิตจากงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่นบน พื้นที่สูงที่มีศักยภาพเพื่อขอรับความคุ้มครองที่เหมาะสม	19
4.1.2 จัดทะเบียน/จดแจ้งทรัพย์สินทางปัญญาใหม่ที่เกิดจากผลงานวิจัยและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง	32
4.1.3 กำกับดูแลทรัพย์สินทางปัญญาตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด (แก้ไข ชำระ ค่าธรรมเนียม การต่ออายุ และอื่น ๆ)	33
4.1.4 รวบรวมและจัดทำแฟ้มบันทึกทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Portfolio) ที่ยื่นขอรับความคุ้มครองแล้ว	34
4.1.5 คัดเลือกและศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิด จากผลผลิตจากงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น	35
4.1.6 สนับสนุนทรัพย์สินทางปัญญาที่มีศักยภาพสู่การใช้ประโยชน์หรือเสริมสร้าง ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการ	40
4.1.7 ศึกษา รวบรวมภูมิปัญญา/ผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีศักยภาพใน การพัฒนาต่อยอด	49
4.1.8 ศึกษาการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนบนพื้นที่สูง และสร้างอัตลักษณ์ของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพาณิชย์	51
4.2 รวบรวมความรู้จากการฝึกอบรม/สัมมนา	52
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	90

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนผังประเภทของทรัพย์สินทางปัญญา	5
ภาพที่ 2.2 แนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา	17
ภาพที่ 4.1 เครื่องหมายการค้า “กาแพห้วยโธน”	21
ภาพที่ 4.2 เครื่องหมายการค้า “ศรีบุญเรือง ถ่านชาร์โคล”	22
ภาพที่ 4.3 ลิขสิทธิ์ “ภาพวาดการเก็บกาแฟเมล็ดต้นของชนเผ่าปกากะญอ”	22
ภาพที่ 4.4 ลิขสิทธิ์ “การปลูกงาอ่อนบนพื้นที่สูง”	23
ภาพที่ 4.5 ลิขสิทธิ์ “คู่มือการเก็บเกี่ยวผลอาโวคาโดบนพื้นที่สูง”	24
ภาพที่ 4.6 ลิขสิทธิ์ “คู่มือคู่มือการเลี้ยงผึ้งและผลิตภัณฑ์จากผึ้งพันธุ์และผึ้งโพรง”	24
ภาพที่ 4.7 ดำเนินงานในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงตามแบบโครงการหลวงป่าแป๋	25
ภาพที่ 4.8 สกรุลูกผสม 3 สายพันธุ์ (พื้นเมืองX เหมยซานXตุร็อค) เพศผู้	26
ภาพที่ 4.9 สกรุลูกผสม 3 สายพันธุ์ (พื้นเมืองX เหมยซานXตุร็อค) เพศเมีย	26
ภาพที่ 4.10 ไก่กระดูกดำโครงการหลวง เพศผู้	27
ภาพที่ 4.11 ไก่กระดูกดำโครงการหลวง เพศเมีย	27
ภาพที่ 4.12 ไก่ฟ้าคอแหวน เพศผู้	28
ภาพที่ 4.13 ไก่ฟ้าคอแหวน เพศหญิง	28
ภาพที่ 4.14 ไก่เบรต เพศผู้	29
ภาพที่ 4.15 ไก่เบรต เพศเมีย	29
ภาพที่ 4.16 ตำรับยาสมุนไพรสูตรรักษานิ่ว	30
ภาพที่ 4.17 ตำรับยาสมุนไพรแก้ท้องอืด	30
ภาพที่ 4.18 ตำรับยาสมุนไพรแก้ไอ	31
ภาพที่ 4.19 แฟ้มบันทึกทรัพย์สินทางปัญญาแบ่งตามประเภท	34
ภาพที่ 4.20 องค์ประกอบแฟ้มบันทึกทรัพย์สินทางปัญญา	34
ภาพที่ 4.21 การชี้แจงหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ	35
ภาพที่ 4.22 หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า “โตเก๋อโอ” และ “ตะกี้”	35
ภาพที่ 4.23 เครื่องหมายการค้า “โตเก๋อโอ”	36
ภาพที่ 4.24 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์และการใช้เครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยตัม	36
ภาพที่ 4.25 ใบรับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ “ย่าม”	36
ภาพที่ 4.26 การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ	37
ภาพที่ 4.27 เครื่องหมายการค้า “ตะกี้”	37
ภาพที่ 4.28 เพจทาง facebook ภายใต้เครื่องหมาย “ตะกี้”	37
ภาพที่ 4.29 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์และการใช้เครื่องหมายการค้าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายกะเหรี่ยงโบราณ	38
ภาพที่ 4.30 การเยี่ยมชมสถานที่ผลิตผ้าและร้านค้าของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายกะเหรี่ยงโบราณ	38
ภาพที่ 4.31 การเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากห้วย	39

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.32 สร้างความเข้าใจการเพาะขยายพันธุ์หอยควัคกับการใช้คู่มือการปลูกหอยบนพื้นที่สูง	39
ภาพที่ 4.33 หนังสือเกี่ยวกับพืชสมุนไพรและพืชท้องถิ่น	39
ภาพที่ 4.34 การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านห้วยต้ม	40
ภาพที่ 4.35 การประชุมเรื่อง “การรับรองคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าถ่านดุดกลิน”	41
ภาพที่ 4.36 ใบรับรองเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนถ่านดุดกลิน	41
ภาพที่ 4.37 ผลถ่านดุดกลินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มถ่านอัดแท่งจากซังข้าวโพดบ้านศรีบุญเรือง	41
ภาพที่ 4.38 การประชุมเรื่อง “ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องหมายรับรองคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ถ่านดุดกลิน”	42
ภาพที่ 4.39 การให้ความรู้การจัดทำบัญชีกลุ่มแก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านศรีบุญเรือง	43
ภาพที่ 4.40 การตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ถ่านดุดกลิน	44
ภาพที่ 4.41 ผ้าสำหรับผลิตภัณฑ์ถ่านดุดกลิน	44
ภาพที่ 4.42 การสนับสนุนภายใต้เครื่องหมายการค้า “ศรีบุญเรือง ถ่านชาร์โคล”	44
ภาพที่ 4.43 ประชุมเรื่อง “แนวทางการพัฒนากลุ่ม/ผลิตภัณฑ์กาแฟห้วยโตน และการชี้แจงขั้นตอนการยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า”	45
ภาพที่ 4.44 การสาธิตทำกาแฟดริปอย่างง่ายแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตกาแฟบ้านห้วยโตน	45
ภาพที่ 4.45 การสนับสนุนภายใต้เครื่องหมายการค้า “กาแฟห้วยโตน”	45
ภาพที่ 4.46 ตำรับยาพื้นบ้านสมุนไพรรักษาโรคของนายอายุ หมื่อแล และนายมาแก้ว เกษมสุขสายชล	46
ภาพที่ 4.47 การติดตามความก้าวหน้าในการขอรับความคุ้มครองพื้นที่ป่าชุมชนของบ้านป่าเกี๊ยะ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย	46
ภาพที่ 4.48 กิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสมุนไพรของชุมชนบ้านป่าเกี๊ยะ	47
ภาพที่ 4.49 เครื่องหมายการค้า 3 แบบ	47
ภาพที่ 4.50 การหารือร่วมกันเพื่อคัดเลือกเครื่องหมายการค้า “สมุนไพรกัลยา”	47
ภาพที่ 4.51 การแก้ไของค์ประกอบเครื่องหมายการค้า “สมุนไพรกัลยา”	48
ภาพที่ 4.52 เครื่องหมายการค้า “สมุนไพรกัลยา”	48
ภาพที่ 4.53 ผลากาแฟแม่ตื่น	49
ภาพที่ 4.54 ภาพวาดการเก็บกาแฟแม่ตื่นของชนเผ่าปกาเกอะญอ	49
ภาพที่ 4.55 ดำเนินงานพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืนบนต้นน้อย ตำบลแม่ตื่น อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	49
ภาพที่ 4.56 การประเมินความพร้อมและแนวทางการจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์กาแฟห้วยโตน ห้องประชุมหมู่บ้านห้วยโตน โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงบ่อเกลือ	51
ภาพที่ 4.57 ขั้นตอนการทำถ่านดุดกลิน	51
ภาพที่ 4.58 การฝึกปฏิบัติ “การทำผลิตภัณฑ์ถ่านดุดกลิน (รูปข้าวโพด)”	52
ภาพที่ 4.59 เข้าร่วมอบรมหลักสูตร “หลักการและเทคนิคขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ สินค้าในกลุ่มอาหารทั่วไป อาหารเสริม เครื่องสำอาง ยาแผนโบราณ โดยระบบขึ้นทะเบียนแบบ E-SUBMISSION ต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา”	53
ภาพที่ 4.60 เข้าร่วมการสัมมนาเรื่อง “GI Story ของดีที่ต้องเล่า”	54

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.61 ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	54
ภาพที่ 4.62 ประโยชน์ที่ได้รับเมื่อขึ้นทะเบียนสินค้าชุมชน เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ GI	55
ภาพที่ 4.63 ตัวอย่างการนำเสนอ “การยื่นคำขอจดทะเบียน GI ในต่างประเทศ”	55
ภาพที่ 4.64 ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียน และการขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย	56
ภาพที่ 4.65 เข้าร่วมงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติและการประชุมวิชาการประจำปีการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกแห่งชาติ ครั้งที่ 16	56
ภาพที่ 4.66 เข้าร่วมการประชุมระดมสมอง (Focus Group) ข้อเสนอมาตรการสนับสนุนทุนสำหรับผู้ประกอบการขนาดเล็ก	57
ภาพที่ 4.67 ข้อเสนอการสนับสนุนทางการเงินให้แก่ผู้ประกอบการขนาดเล็ก SBIR : Small Business Innovation Research	57
ภาพที่ 4.68 เข้าร่วมการสัมมนามหกรรมทรัพย์สินทางปัญญา (IP Fair 2019)	63
ภาพที่ 4.69 ตัวอย่างแอปพลิเคชัน สร้างโดยบริษัท AIYA (Artificial Intelligence Your Acceptance)	64
ภาพที่ 4.70 เข้าร่วมการสัมมนามุมมองทรัพย์สินทางปัญญาต่อปัญญาประดิษฐ์ AI ในยุคดิจิทัล	65
ภาพที่ 4.71 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดน่าน	65
ภาพที่ 4.72 กิจกรรมงานตลาดนัดภาคเกษตรน่าน (Farmers Market)	66
ภาพที่ 4.73 เข้าร่วมอบรมหลักสูตรการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา ขั้นต้น	66
ภาพที่ 4.74 การขายสิทธิบัตร	68
ภาพที่ 4.75 การอนุญาตให้ใช้สิทธิบัตร	68
ภาพที่ 4.76 ร่วมจัดนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้ พร้อมประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์จากผลงานวิจัยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มถ่านอัดแท่งจากซังข้าวโพดบ้านศรีบุญเรือง	69
ภาพที่ 4.77 โครงสร้างสำนักผลักดันการใช้ประโยชน์	70
ภาพที่ 4.78 ตัวอย่างแบบฟอร์ม ARDA IP FORM 01-02	71
ภาพที่ 4.79 กลไกการผลักดันผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	72
ภาพที่ 4.80 การศึกษาดูงานเรื่อง “การนำผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์”	73

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 รายการทรัพยากรสินทางปัญญาที่จดทะเบียน/จดทะเบียนในปี พ.ศ.2562	32
ตารางที่ 4.2 รายการทรัพยากรสินทางปัญญาที่มีติดตามสถานะทรัพยากรสินทางปัญญา/แก้ไขเพิ่มเติม/ดำเนินการตามขั้นตอนการขอยื่นจดทะเบียนทรัพยากรสินทางปัญญา (ข้อมูล ณ วันที่ 23 กันยายน 2562)	33
ตารางที่ 4.3 แผนประกอบการผลิตงานชุดกลิ่น ประจำปี พ.ศ. 2562	43
ตารางที่ 4.4 วิธีการประเมินมูลค่าทรัพยากรสินทางปัญญา	59

